

GRÄV

DÄR DU STÅR

För en mänskligare
& mer hållbar värld

Anna Lövheim

Innehåll

Det angår dig	5
En kort historik om hållbarhet	8
Gräv där du står – och håll ryggen rak.....	12
1. Hållbara människor.....	17
2. Ett mänskligare samhälle	29
3. Hållbara livsmiljöer	41
4. Ett hållbart näringsliv	55
5. Ett livskraftigt klimat.....	65
Vi kan göra det.....	72
 Din Agenda 2030	81
Vill du veta mer?	84
Om författaren	88

5. Ett livskraftigt klimat

Det finns miljarder planeter bara i vår galax, Vintergatan. Så att säga att Tellus är viktig för rymden är kanske att ta i. Även om forskarna hela tiden hittar nya planeter är en alternativ boplats för mänskligheten omöjlig under överskådlig framtid. Inte undra på att vi sällan kallar Tellus för något annat än jorden. Eller Moder Jord. Modern, livgivaren, som varken vi, våra barnbarn eller kommande generationer kan leva utan.

Än idag finns det människor som inte tror att klimatförändringarna är på riktigt. Eller att det har med vårt beteende att göra. Men hur många katastrofer ska vi behöva se innan vi accepterar att det handlar om vårt sätt att leva?

Människan är utvecklingsinriktad, vilket innebär att vi inte kan backa in i framtiden. Vi måste snarare hitta smartare sätt och uppfinna ny teknik som inte skadar planeten. Vi ska kunna fortsätta att leva i städer och på landet. Äta kött. Resa. Umgås människor emellan. Ta del av naturen. Men göra det på planetens villkor.

Lagom är inte så dumt

Lagom är bäst, säger vi ofta i Sverige. Och det där lagom, det är inte så dumt. Att hitta en balans.

Det tolfte av de globala målen, som rör hållbar produktion och konsumtion, handlar bland annat om att skapa en balans mellan vad vi producerar och konsumerar. Och att vi efterfrågar produkter vars tillverkning inte kräver för stora resurser av planeten. Mål 13 handlar om att bekämpa klimatförändringarna. Köttproduktion bidrar till större utsläpp av växthusgaser än stora delar av den vegetariska livsmedelsproduktionen. Därför behöver vi efterfråga mindre kött. Det här är ytterligare ett exempel som visar hur tätt de globala målen hänger ihop.

Innebär detta att vi plötsligt ska bli vegetarianer? Nej, ett sådant krav skulle riskera att bli kontraproduktivt, eftersom alla vi som verkligen gillar kött skulle känna oss påtvingade en uppoffring vi kan ha svårt att se vinsten med. Och vad händer då? Jo, vi är barnsligare än vi tror, vi människor. Blir vi tvingade till något gör vi ofta tvärtemot, bara på pin kiv. Alltså lär vi då äta lika mycket kött som tidigare, eller mer. Men att byta ut köttmiddagen mot en vegetarisk en eller ett par gånger i veckan kanske vi kan klara. Eller att bestämma oss för att bara välja svenskt kött och i stället köpa lite mindre mängd, eftersom priset för detta kött generellt är högre än för importerat. Ett litet beslut för varje människa, men ett

ganska stort för mänskligheten, eftersom klimatet kommer att påverkas positivt.

Om vi ska lyckas måste vi ta oss an de här många mindre sakerna och gräva där vi står. Det handlar inte om antingen det ena eller det andra. Vi behöver våga gå framåt genom att skruva lite på allt möjligt. Det är det jag vill att du ska känna. För genom det lilla på flera håll kommer effekten i det stora att bli mycket bättre.

En person kan göra skillnad

Sagan om Greta Thunberg började 2018 med att en miljömedveten femtonåring demonstrerade på fredagarna utanför Sveriges riksdag. Syftet? Att få vuxenvärlden och politikerna att inse vikten av att prioritera upp klimatfrågan för att rädda planeten. Efter att detta uppmärksammats i media tog hennes resa mot inflytande och påverkan fart och numera är hon en självklar röst för världsledare att lyssna till.

Visst, vi kan ha olika synpunkter på hennes argument för hur vi ska gå till väga för att lösa klimatfrågan. Jag har tidigare i boken argumenterat mot förhållningssätt som syftar till att förbjuda eller skuldbelägga vissa beteenden, exempelvis att flyga eller äta kött. I stället har jag pekat på vikten av att lägga kraft på forskning och utveckling för att göra dessa beteenden klimatomåttligt hållbara. Men faktum kvarstår: Greta har förstått att vi bara har en värld och att vi behöver ta hand om den. Framför allt – hon har som få andra lyckats sätta klimatfrågan högt upp på den globala dagordningen, och därigenom ökat trycket på att fler går från ord till handling. En helt nödvändig väg att gå.

Se om ditt hus

Inga pengar eller inget känt namn? Du kan ändå göra skillnad. Det här med återbruk gäller inte bara kläder och möbler, utan även exempelvis byggnadsvård. Tänk bara på hur enkelt det är att i stället för syntetiska färger välja en målarfärg framställd av naturliga råvaror, som exempelvis linoljefärg. Nätet fullkomligt översvämmas av grupper som säljer och köper begagnade dörrar, fönster och möbler – ofta till ett överkomligt pris.

Att vårda och underhålla sina ägodelar är något av det bästa vi kan göra för miljön, vare sig det handlar om våra hus, möbler, kläder eller skor.

Byt ut eltjuvar

Byt ut dina eltjuvar. I varje hus och hem finns oftast en eller ett par maskiner av äldre mått. Dessa kan vara riktiga eltjuvar. Det mest kända exemplet är nog de gamla vitvarorna. När du får tillfälle,

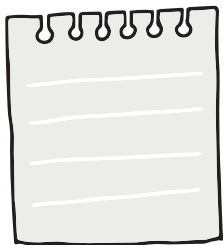
passa på att byta ut de maskiner du kan mot miljömärkta, nya varianter som drar mindre el. Att gå upp bara en miljöklass kan minska elförbrukningen ordenligt, liksom elräkningen.

Kom sedan ihåg att lämna den gamla vitvaran till den kommunala återvinningen, eftersom exempelvis kylskåp innehåller kylmedel som bidrar till försurning om det släpps ut i atmosfären.

Sköljmedel

Jag har aldrig förstått det där med sköljmedel. Det är bara kemikalier som släpps ut med tvättvattnet. Vill du ha väldoftande, nytvättade kläder? Använd ett mildt parfymerat, miljömärkt tvättmedel. Eller ännu hellre: När det är vädermässigt möjligt, häng tvätten att torka utomhus. Förutom att det är ett effektivt och helt miljövänligt sätt att få tvätten torr, är doften av tvätt som hängt ute i friska luften och torkat helt oslagbar. Och mjuk blir den på köpet.

Din Agenda 2030

Vad tar du med dig för tankar från detta avsnitt? Kanske har du fått inspiration till att ändra en eller annan vana? Fyll i den femte delen av din egen Agenda 2030 på sidan 82.

Det är summan av alla människors små handlingar som räknas till slut.

Den här boken vill visa att hållbarhet är vad vi gör det till, var och en av oss. Författaren lyfter de globala målen inom Agenda 2030 som inspirationskällor och paketerar dem på ett enkelt sätt – med människan i fokus. Tanken är att du ska vilja bidra till den stora helheten på ett sätt som känns naturligt och passar dig, genom att gräva där du står.

Anna Lövheim är jurist med inriktning på folkrätt och mänskliga rättigheter. Hon arbetar som opinionsbildare och konsult inom samhälls- och näringslivsutveckling, med särskilt fokus på social hållbarhet och CSR.

”Det hållbara finns i det stora – och det lilla. Ingen är hjälplös. Bra grepp!”

*Olof Jonmyren, politisk redaktör,
Södermanlands Nyheter*

eget
förlag

KUNSKAP
— PÅ —
NOLLTID

ISBN 978-91-86951-76-4

9 789186 951764 >